

VEZETŐI SZÁMVITEL

elmélet, módszertan

2016

Szerzők:

DR. KARDOS BARBARA
DR. SISA KRISZTINA ANDREA
DR. SZEKERES BERNADETT
DR. VERESS ATTILA

Lektor:

DR. SIKLÓSI ÁGNES

ISBN 978–963–638–511–8

Kiadja a SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt.
Felelős kiadó: Sibinger Márta a SALDO Zrt. vezérigazgatója
A SALDO Kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők
Egyesülésének tagja

© A Saldo Kiadó valamennyi kiadványa szerzői jogvédelem alatt áll.
E kiadvány bármely részének sokszorosítása, bármilyen adatrendszerben való
tárolása (papír, elektronikus stb.)
a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül tilos!

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	7
1. Fejezet BEVEZETÉS A VEZETŐI SZÁMVITEL RENDSZERÉBE	9
1.1 A pénzügyi és a vezetői számvitel tartalmi meghatározása, feladata	9
1.2 A vezetői számvitel értelmezése, fókusza, funkciói	11
1.3 A vezetői számvitel és a pénzügyi számvitel összehasonlítása.....	14
1.4 A vezetői számvitel fejlődési ciklusai.....	15
1.4.1 Egységköltség számítás és pénzügyi kontroll	15
1.4.2 Vezetői információk a tervezéshez és a kontrollhoz.....	16
1.4.3 Erőforrások hatékony felhasználása az üzleti folyamatokban.....	16
1.4.4 Értékteremtés az erőforrások hatékony felhasználásával	16
1.5 A vezetői számvitel története	16
1.5.1 A vezetői számvitel kialakulása, módszertani alapok.....	16
1.5.2 Vezetői számvitel a tervezés és költségvetési kontroll szolgálatában	18
1.5.2.1 <i>Döntési fák alkalmazása az üzleti tervezésben</i>	18
1.5.2.2 <i>A kritikus út módszer üzleti hasznosítása</i>	18
1.5.2.3 <i>Nulla-bázisú költségtervezés</i>	19
1.5.3 Erőforrások hatékonyabb felhasználása a vezetői számvitel támogatásával.....	19
1.5.3.1 <i>Just-in-Time rendszerek és Lean termelés</i>	20
1.5.3.2 <i>Célköltségszámítás és kaizen költségszámítás</i>	20
1.5.3.3 <i>Tevékenység alapú költségszámítás és menedzsment</i>	21
1.5.4 A stratégiai vezetői számvitel	21
1.5.4.1 <i>Kiegyensúlyozott mutatószámrendszer</i>	22
1.5.4.2 <i>Benchmarking alkalmazása a stratégiai teljesítmény fejlesztésében</i>	22
1.5.5 Értékalapú menedzsment rendszerek.....	23
1.5.5.1 <i>Az értékalapú vezetés potenciális mérőszámai</i>	23
1.5.5.2 <i>A kiterjesztett értékvezérelt menedzsment alkalmazása</i>	23
1.6 A vezetői számvitel és a kontrolling	24
1.7 Vezetői számvitel és költségszámvitel.....	25
2. Fejezet KÖLTSÉGTANI ALAPFOGALMAK, KÖLTSÉGSZÁMÍTÁSI RENDSZEREK	27
2.1 Költségszámítási alapfogalmak	27
2.2 A költség, kiadás, ráfordítás összefüggései.....	28
2.3 A költségek csoportosítási lehetőségei.....	30
2.3.1 A költségek csoportosítása befolyásolhatóság alapján	30
2.3.2 A költségek csoportosítása megjelenési forma alapján.....	31
2.3.3 A költségek csoportosítása tervezés, az elszámolás módja alapján	31
2.3.4 A költségek csoportosítása az eredményszámítás alapján	34
2.3.5 A költségek csoportosítása az önköltség tartalma alapján	35
2.3.6 A költségek csoportosítása a tevékenységi folyamattal való kapcsolat alapján	40
2.3.7 A költségek csoportosítása összetétel alapján.....	43
2.3.8 A költségek csoportosítása a döntési szempontok alapján.....	43

2.3.9 A költségek csoportosítása a minőség szempontjából	44
2.3.10 A költségek csoportosítása az előállítás alapján	45
2.4 Költségszámítási rendszerek	45
2.4.1 A hagyományos költségszámítási rendszerek	48
2.4.2 A modern költségszámítási rendszerek	50
2.4.3 A költségszámítási rendszerek összegzése	53
3. Fejezet AZ ÖNKÖLTSÉGSZÁMÍTÁS	55
3.1 Bevezetés az önköltségszámítási ismeretekbe	55
3.1.1 Bevezető esettanulmány	55
3.1.2 Önköltségszámítás fogalma	57
3.1.3 Az önköltségszámítás tárgya, kalkulációs időszak	58
3.1.4 Az önköltségszámítás feladata	59
3.1.5. Az önköltség tartalma a törvényi szabályozás szerint	60
3.1.6 Az önköltségszámítás egy lehetséges sémája: a kalkulációs séma	69
3.1.7 Az önköltségszámítással kapcsolatos elvárások	82
3.1.7.1 Az önköltségszámítás alapelvei	82
3.1.7.2 Az önköltségszámítással szembeni követelmények	83
3.2 Az önköltségszámítás fajtái	86
3.2.1 Az előkalkuláció	86
3.2.2 A közbenső kalkuláció	89
3.2.3 Az utókalkuláció	90
3.3 Az önköltségszámítás módszerei	94
3.3.1 Hagományos önköltségszámítási módszerek	95
3.3.1.1 Az osztókalkuláció	95
3.3.1.1.1 Az egyszerű osztókalkuláció	95
3.3.1.1.2 Az egyenértékszámú osztókalkuláció	96
3.3.1.2 A pótlékoló kalkuláció	100
3.3.1.2.1 A közvetett költségek felosztásának elvi kérdései	100
3.3.1.2.2 Költségek felosztása a pótlékoló kalkulációval	102
3.3.1.3 Normatív kalkuláció	106
3.3.2 Tevékenység alapú (ABC – Activity Based Costing) önköltségszámítás	108
3.3.3 Vegyes kalkuláció	113
3.4 Az önköltségszámítással kapcsolatos törvényi előírások	113
4. Fejezet KÖLTSÉG ÉS SAJÁT TELJESÍTMÉNY ELSZÁMOLÁSA	117
4.1 A költségek elszámolásának célja	117
4.2 A költségek elszámolásának általános jellemzői	119
4.3 A költségelszámolás megjelenítése a főkönyvi könyvelésben	121
4.4 A termelési és értékesítési folyamat számvitele	122
4.4.1 Saját termelésű készletek mérlegképletei, csoportosítások, alapértelmezések	123
4.4.2 A termelési és értékesítési folyamattal kapcsolatos gazdasági események megjelenítése az eredménykimutatásban	123
4.4.3 A termelési és értékesítési folyamat könyvviteli elszámolásával kapcsolatos törvényi előírások	126
4.4.4 A termelési és értékesítési folyamat elszámolásának lehetséges módszerei	129
4.4.5 A költségelszámolás és az önköltségszámítás kapcsolata	130
4.4.6 Saját termelésű készletek nyilvántartási lehetőségei és a főkönyvi elszámolás	132

4.4.7 Speciális elszámolások	142
4.4.8 A termelési és értékesítési folyamat számvitele egy esettanulmányon keresztül	145
4.5 Szolgáltatási tevékenység költség- és teljesítmény elszámolása	152
4.5.1 A szolgáltatási tevékenységről általánosan	152
4.5.2 A szolgáltatási tevékenység értékelése	153
4.5.3 Szolgáltatási tevékenység számviteli elszámolása	156
4.5.4 Összefoglaló esettanulmány a saját szolgáltatási tevékenység elszámolására	160
4.6 Egyéb saját teljesítményekkel kapcsolatos elszámolási szabályok	164
5. Fejezet A VEZETŐI SZÁMVITEL SZEREPE ÉS MÓDSZEREI	
A DÖNTÉSTÁMOGATÁSBAN	169
5.1 A vezetői döntési folyamat és a releváns számviteli információk	169
5.1.1 A vezetői döntéshozatali folyamat	169
5.1.2 A relevancia, releváns információ és releváns költség fogalma	170
5.2 Általános vezetői számviteli eszközök, módszerek a döntéstámogatásban	174
5.2.1 A gazdasági kalkuláció	175
5.2.1.1 Bevezetés a kalkulációk világába	175
5.2.1.2 Gazdasági kalkuláció „ÁKFN” struktúra alapján	178
5.2.1.3 Határköltség számítás (marginális szemlélet)	184
5.2.1.4 Rövid távú költségtervezés	188
5.3 Speciális döntési problémák támogatása	192
5.3.1 Speciális rendelés elfogadása vagy elutasítása, újabb műszak beállítása	192
5.3.2 Tevékenység megszüntetése vagy folytatása	194
5.3.3 Saját gyártás vagy vásárlás („make or buy”)	199
5.3.4 Optimális termékösszetétel meghatározása	202
6. Fejezet A VEZETŐI SZÁMVITEL INNOVATÍV TERÜLETEI	209
6.1 Bevezetés	209
6.2 Értékelemzés	210
6.2.1 Az értékelemzés szemlélete	210
6.2.2 Az értékelemzés folyamata	212
6.2.3 Értékelemzés története és alkalmazása	213
6.2.4 Az értékelemzés jövője	218
6.3 A lean menedzsment és lean accounting	219
FELHASZNÁLT IRODALOM	223

ELŐSZÓ

A tankönyv, amely egyben szakkönyvnek is minősíthető alapvetően a gazdasági felsőoktatási intézmények alapszakos hallgatóinak készült abból a célból, hogy az egyes szakokon tanított vezetői számvitel közeli tantárgyakhoz kapcsolódó alapvető ismeretanyagot rendszerezze. Tankönyvünk az elméleti ismeretanyagot a konkrét gyakorlat és a bemutató esettanulmányok háttérvilágításában dolgozza fel. A könyv egyes fejezetei és rövid tartalmi leírása a következők:

1. Bevezetés a vezetői számvitel rendszerébe

A vezetői számvitel fogalmával, értelmezésével, annak szerepével, feladataival foglalkozik, bemutatva a vezetői számvitel és a pénzügyi számvitel közti kapcsolatot is.

2. Költségtani alapfogalmak, költségszámítási rendszerek

A költségtani ismereteket taglalja, bemutatva a költség fogalmát, tartalmát a költségek csoportosításának lehetőségeit és azok közgazdasági jelentőségét.

3. Az önköltségszámítás

A kalkulációk és önköltségszámítás a törvényi szabályozás és a konkrét gyakorlat dimenziójában kerül bemutatásra.

4. Költség és saját teljesítmény elszámolás

A saját teljesítmények termelési és értékesítési folyamatához illeszkedő gazdasági eseményeinek (költségek elszámolása, létrehozott eszközök állományba vétele, élőállított eszközök értékesítése) könyvviteli elszámolásával kapcsolatos jogszabályi előírásokat, azok összköltség és forgalmi költség eljárással készülő eredménykimutatással való kapcsolatának magyarázatán keresztül ismerteti. Kiemelten foglalkozik a termelési és értékesítési folyamathoz illeszkedő gazdasági események elszámolási lehetőségeinek bemutatásával a saját termelésű készletek nyilvántartási lehetőségeinek ismeretetésével összefüggésben.

5. A vezetői számvitel szerepe és módszerei a döntéstámogatásban

A vezetői számvitel döntéstámogató módszerei közül foglalkozik a fedezeti séma felhasználásával készülő gazdasági kalkulációval, a határköltség számítás módszerével és a speciális döntési helyzetekben alkalmazható egyszerűbb módszerekkel, mint például az optimális termékösszetétel tervezés, a „make or buy” helyzetekben készülő számítás, a tevékenység optimális szintjének meghatározása és a fedezeti pont vizsgálata.

6. A vezetői számvitel innovatív területei

A fejezet alapvetően az értékelemzés és a lean menedzsment területeivel foglalkozik.

Jó tanulást és sikeres vizsgát kívánunk!

A szerzők és a kiadó